

DOI: 10.33663/0869-2491-2024-35-180-191

УДК 340.12

А. Є. КУБКО,
кандидат юридичних наук*
ORCID: 0000-0002-2870-8567

ОБМЕЖЕННЯ ДЕРЖАВИ В ЗАСТОСУВАННІ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ ІНТЕРЕСІВ: ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

Стаття присвячена дослідженню питань обмеження державної влади у застосуванні нею правового механізму забезпечення інтересів держави. Забезпечення державних інтересів є об'єктивною необхідністю і обов'язком держави, а недостатнє ефективне їх забезпечення здатне суттєво знизити ефективність або унеможливити виконання завдань держави по захисту суспільства і основ конституційного ладу. Водночас державно-владні засоби, які застосовуються державою в державних інтересах, здатні супроводжуватись втручанням у права, свободи, законні інтереси людини і громадянина, приватних осіб і несуть у собі ризик набуття цими засобами свавільного характеру, порушення фундаментальних прав і свобод людини, недотримання міжнародно-правових зобов'язань держави. Тому особливої актуальності набуває проблема обмеження державної влади у використанні нею юридичного механізму забезпечення державних інтересів.

Ключові слова: інтереси держави, держава, верховенство права, законність, пропорційність.

Kubko Andrii. Restrictions on the State in the Application of the Mechanism of the State Interests Protection: Some Theoretical Issue

The article addresses the issues of the restrictions on the state power in its application of the legal mechanism of the protection of the state interests. The protection of the interests of the state is an objective necessity as well as an obligation of the state. Lack of effectiveness of the protection of those interests is able to considerably reduce the efficiency of or to render impossible the achievement of the objectives of the state of the protection of the society and the basics of the constitutional system. Concurrently, the state measures which are applied by the state in the state interests are capable of being accompanied by the interference with the rights, freedoms and legitimate interests of humans and citizens, of private persons and pose a risk of arbitrariness, violation of fundamental human rights and freedoms as well as incompatibility with the international undertakings of the state. The issue of the restrictions on the state power in its application of the legal machinery of the protection of the state interests is therefore of special relevance.

Key words: interests of the state, the state, the rule of law, lawfulness, proportionality.

* Kubko Andrii, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

Постановка проблеми. Забезпечення державних інтересів є необхідністю і обов'язком держави. Недостатня ефективність реалізації та захисту об'єктивно існуючих державних інтересів ставить під загрозу й ефективність виконання завдань держави по захисту суспільства, прав людини, забезпеченню розвитку країни, виконанню міжнародно-правових зобов'язань. Забезпечення державних інтересів здійснюється державою за допомогою відповідного правового механізму. Механізмом забезпечення інтересів держави виступає система юридичних засобів, спрямованих на реалізацію і захист інтересів держави, яка (система засобів) знаходить відображення у діяльності державного механізму і приводиться в дію в рамках правового регулювання. Водночас діяльність держави, державних інституцій, державного механізму, посадових осіб несе в собі ризик свавілля, порушення фундаментальних прав особи, міжнародно-правових зобов'язань. Навіть у випадку, коли дії державної влади мають на меті забезпечення публічних інтересів держави, існує вірогідність використання відповідних юридичних засобів законодавцем, адміністративними або судовими органами у свавільний спосіб або з недостатнім урахуванням самих державних інтересів. Тому актуальним є дослідження проблеми обмежень державної влади у застосуванні нею правового механізму забезпечення інтересів держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та у світовій юридичній науці аналізуються проблеми захисту публічних інтересів у діяльності суб'єктів публічного права¹, ролі держави у забезпеченні потреб та інтересів людини², правової системи як засобу формування і реалізації інтересів суб'єктів правовідносин³, актуальності захисту загальних інтересів у міжнародному праві⁴. Набули розвитку наукові дослідження механізму правового регулювання суспільних відносин⁵, природи правового регулювання⁶, механізму держави⁷. Предметом докладного розгляду виступають питання пропорційності заходів держав щодо обмеження прав людини⁸, проблеми конфлікту між фундаментальними правами та цілями держав щодо захисту публічних інтересів⁹, підходи до розуміння принципів пропорційності¹⁰ та верховенства права¹¹ в межах специфічних сфер правовідносин як чинників, що обмежують дії державної влади. Водночас обмеження держави у застосуванні нею юридичного механізму забезпечення державних інтересів потребує подальшого системного дослідження.

Метою статті є запропонувати теоретичні підходи до розуміння природи, значення, характеру обмежень державної влади у застосуванні нею правового механізму забезпечення інтересів держави, тобто обмежень у використанні державою юридичних засобів на законодавчому, виконавчому та судовому рівнях, спрямованих на реалізацію або захист державних інтересів.

Виклад основного матеріалу. Стосовно кола факторів, якими держава обмежена у здійсненні своїх повноважень (вчиненні дій, прийнятті рішень, утриманні від вчинення дій) ми виділяємо такі обмеження: законність, пропорційність, верховенство права. Наявність цих обмежень означає, що дер-

жавна влада, використовуючи правові засоби в державних інтересах у рамках законодавчої, виконавчої або судової діяльності, повинна діяти у законний і пропорційний спосіб, а також дотримуватись принципу верховенства права.

Законність. Принцип законності набув широкого визнання на законодавчому рівні і закріплений у нормативних актах різного галузевого спрямування. Серед науковців висловлюються підходи до розуміння законності як режиму відповідності суспільних відносин законам і підзаконним актам; як відповідність підзаконних нормативно-правових актів конституції держави, чітке визначення статусу учасників правовідносин та встановлення компетенції органів державної влади та закріплення прав, свобод людини і громадянина та їх гарантій; як дотримання і виконання положень закону, захист прав і законних інтересів усіх суб'єктів і необхідність їх відновлення у випадку порушення¹².

Тлумачення принципу законності як дотримання законодавчих норм учасниками суспільних відносин, дотримання положень законів України органами влади і місцевого самоврядування є актуальним для оцінки державної діяльності на управлінському рівні, на рівні підзаконного регулювання, здійснення державного контролю, в судовій діяльності. Водночас, коли йдеться про функціонування в цілому механізму забезпечення інтересів держави підходи до розуміння законності потребують певного розвитку. Механізм забезпечення інтересів держави характеризується ознакою багаторівневості: правові засоби, спрямовані на забезпечення державних інтересів знаходять втілення також на рівні законів України, так і безпосередньо в положеннях Конституції. Тому положення про принцип законності як принцип відповідності дій органів влади, поведінки учасників суспільних відносин нормам законодавства, зокрема нормам Конституції, хоча відіграє важливу роль з точки зору теоретичного дослідження проблем законності саме по собі не є достатнім для оцінки законності застосовуваного державою механізму забезпечення державних інтересів. Оцінці щодо законності підлягають не лише правові засоби, які використовує держава для реалізації або захисту своїх інтересів на рівні виконавчої або судової влади, а й засоби, які закріплені безпосередньо на рівні законів і Конституції України.

Підхід до тлумачення принципу законності, закріплений у практиці Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), передбачає не лише відповідність дій держави вимогами законодавства і наявність нормативної бази для таких дій, а й вимоги щодо самого національного закону держави. А саме, закон повинен містити заходи правового захисту від свавільного втручання з боку органів влади у права, що захищаються Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція). Критерій законності, як вказував ЄСПЛ, означає, що будь-яке втручання держави у права і свободи людини повинне супроводжуватись процедурними гарантіями. Ці гарантії повинні забезпечувати особі, права якої зазнають обмежень,

розумну можливість доводити свою позицію до органів влади і оспорювати заходи, якими обмежуються її (особи) права¹³.

Щодо України прикладом, який ілюструє критерій законності як певне обмеження дій держави, виступає справа «Фельдман та Банк «Слов'янський» проти України». Події, які стали предметом розгляду ЄСПЛ, стосувались примусового припинення діяльності банку-заявника органами державної влади. У 2000 р. правоохоронними органами було порушено кримінальні справи проти керівництва банку «Слов'янський» за ухилення від сплати податків і зловживання службовим становищем. Національний банк України призупинив дію банківської ліцензії на певні види операцій і запровадив тимчасову адміністрацію для банку-заявника. 11 січня 2001 р. НБУ прийняв постанову, якою, серед іншого, було повністю відкликано ліцензію комерційного акціонерного банку «Слов'янський»; припинено повноваження його правління, ради та загальних зборів акціонерів; прийнято рішення ліквідувати банк. Цією постановою НБУ затвердив склад ліквідаційної комісії банку, яка складалася з посадових осіб територіальних управлінь НБУ та місцевої державної податкової інспекції. Дані дії державних органів були вчинені в загальних інтересах забезпечення здійснення банківського нагляду.

Проте, оцінюючи цю ситуацію з точки зору дотримання державою принципу законності втручання в права людини, ЄСПЛ дійшов висновку, що втручання в майнові права заявника, яке полягало у відкликанні банківської ліцензії і примусовій ліквідації банку, не було законним у розумінні ст. 1 Додаткового протоколу № 1 до Конвенції. ЄСПЛ вказав, що рішення НБУ про відкликання ліцензії і початок процедури ліквідації банку-заявника було прийнято відповідно до чинного на той час законодавства України. Проте адміністративна процедура, за якою було прийнято дане рішення, передбачала широкі дискретні повноваження НБУ і не містила адекватних гарантій для того, щоб процес прийняття таких рішень був незалежним і неупередженим. При цьому для керівництва банку-заявника не існувало можливості висловити свої доводи або заперечення щодо рішення про відкликання ліцензії і ліквідацію банку, перш ніж воно було ухвалене. З огляду на зазначені обставини, ЄСПЛ було визнано, що втручання державних органів у майнові права банку-заявника не супроводжувалось достатніми гарантіями від свавілля і тому не було законним¹⁴. Даний висновок фактично означав, що законодавство, зокрема Закон «Про банки і банківську діяльність», яке регулювало у відповідній частині повноваження НБУ щодо здійснення банківського нагляду і порядок прийняття ним рішень, не відповідало критерію законності.

З точки зору нашого дослідження цю ситуацію слід охарактеризувати так. Запровадження у законодавство і застосування на адміністративному рівні механізму забезпечення інтересів держави у відповідній сфері – в даному випадку в сфері банківського нагляду – здійснювалось з недостатнім урахуванням того, що законність виступає також обмеженням дій держави, зокрема законодавчої влади, а розуміння законності не зводиться лише до її тлума-

чення як необхідності дотримання положень законодавства органами влади та іншими учасниками правовідносин. Сама держава, в тому числі законодавча гілка влади, в процесі створення (прийняття, зміни, скасування) правових норм є обмеженою вимогою законності включаючи міжнародно-правовий аспект її розуміння.

Пропорційність. Наявність пропорційності як обмеження державної влади у застосуванні механізму забезпечення інтересів держави зумовлена природою інституту захисту прав людини, його цінністю в сучасній правовій системі. Одним із критеріїв допустимості обмеження прав і свобод людини виступає критерій (принцип) пропорційності. Він набув широкого застосування, зокрема, на рівні практики ЄСПЛ у рамках розгляду питань про відповідність обмежувальних заходів держави гарантіям прав людини, встановленим Конвенцією, і виступає міжнародно-правовим стандартом захисту прав людини.

У своїх рішеннях ЄСПЛ неодноразово вказував, що обмеження прав людини, застосовувані державною владою, повинні оцінюватись з точки зору того, чи відповідають ці обмеження закону, чи застосовані вони в публічному інтересі і чи є вони пропорційними¹⁵. Пропорційність виступає критерієм оцінки прийнятності заходів обмежень прав людини незалежно від законності таких обмежень та від їх (обмежень) спрямованості на досягнення правомірної мети. Як зазначав ЄСПЛ, навіть якщо заходи з обмеження прав і свобод людини є законними та здійснюються в публічному інтересі, такі заходи завжди повинні мати пропорційний характер. Принцип пропорційності пов'язаний із дотриманням справедливого балансу між публічними (загальними) інтересами, для забезпечення яких держава застосовує обмежувальні заходи, з одного боку, та повагою до прав людини – з другого¹⁶.

Вимога пропорційності як самостійний критерій правомірності заходів держави, якими обмежуються права, свободи та інтереси особи, безпосередньо закріплена у законодавстві України (наприклад, у ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України). На рівні судової практики оцінка державно-владних заходів щодо відповідності принципу пропорційності здійснюється також на основі підходів, вироблених в юриспруденції ЄСПЛ. Це може бути проілюстровано справою про обов'язкові щеплення працівників в умовах поширення коронавірусу SARS-CoV-2. Ця справа за позовом працівника до АТ «Укрзалізниця» розглядалась судами у 2021–2022 рр. і була передана на розгляд Великої Палати Верховного Суду з підстав наявності виключної правової проблеми. Позовні вимоги обґрунтовано тим, що працівника було відсторонено від роботи за наказом роботодавця до моменту надання працівником підтверджувального документа про обов'язкове профілактичне щеплення або медичного висновку про наявність протипоказань до такої вакцинації, позивач вважав такий наказ незаконним і просив його скасувати з підстав того, що законодавством України не передбачено відсторонення працівника від роботи з причин відсутності у нього щеплення від COVID-19.

У цій справі йшлося про обмеження на доступ працівника до трудової діяльності. Оскільки такі обмеження впливають на приватне життя особи та є втручанням у право на повагу до приватного життя, правомірність відсторонення працівника від роботи з підстав відсутності вакцинації оцінювалось Великою Палатою також з точки зору відповідності вимогам ст. 8 Конвенції, якою гарантовано право людини на повагу до свого приватного життя. Обмеження, що були застосовані до працівника і полягали у відстороненні його від роботи, розглядались з точки зору відповідності критеріям правомірності втручання держави у право на повагу до приватного життя, а саме: чи ґрунтувалось таке втручання на законі; чи мало легітимну мету; чи є відповідний захід втручання нагально потрібним і пропорційним цій меті.

Велика Палата Верховного Суду визнала, що відсторонення працівника від роботи з підстав відсутності профілактичного щеплення та ненарахування йому заробітної плати впродовж строку відсторонення було передбачено законом та мало легітимну мету. Така мета, як зазначалось у постанові Великої Палати, полягала у забезпеченні захисту населення від хвороби, яка може становити серйозну небезпеку, запобігання її подальшому поширенню, запобігання важким ускладненням і мінімізації летальних випадків.

Водночас, оцінюючи пропорційність обмежувальних заходів, застосованих до працівника, Велика Палата вказала, що їх застосування не передбачало жодної індивідуальної оцінки виконуваних працівником трудових обов'язків, зокрема об'єктивної необхідності під час їхнього виконання особисто контактувати з іншими людьми, при цьому суди не встановили жодних фактів, які б підтверджували нагальність відсторонення саме даного працівника від роботи. Великою Палатою було висловлено позицію, що в кожному конкретному випадку для вирішення питання про наявність підстав для обов'язкового щеплення працівника проти COVID-19 і відповідно для відсторонення працівника від роботи, слід виходити не лише із Переліку професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним щепленням, затвердженого наказом МОЗ України від 04.10.2021 р., а й з оцінки загрози, яку потенційно на роботі може нести невакцинований працівник. Необхідно враховувати такі обставини як кількість соціальних контактів працівника на робочому місці; форма організації праці (дистанційна, надомна), зокрема можливість встановлення такої форми для працівника, який не був щепленим; умови праці, у яких перебуває працівник і які збільшують вірогідність зараження COVID-19; контакт працівника з продукцією, яка буде використовуватись (споживатись) населенням. На основі зазначених положень Велика Палата дійшла висновку, що дії роботодавця по відстороненню працівника від роботи були непропорційними легітимній меті, а наказ про відсторонення підлягав скасуванню¹⁷.

Отже, вимога пропорційності як чинника, що обмежує державну владу у застосуванні механізму забезпечення інтересів держави, проявляється у двох аспектах. По-перше, держава влада, застосовуючи обмежувальні заходи

щодо прав, свобод, законних інтересів особи, в державних інтересах повинна утримуватись від застосування непропорційних заходів. У даному випадку йдеться про негативний обов'язок держави. По-друге, пропорційність передбачає, що органи державної влади в процесі використання правового механізму забезпечення інтересів держави повинні визначати конкуруючі інтереси, здійснювати їх збалансування – зіставлення, порівняння, оцінку таких інтересів, на основі якої обирати більш вагомий, пріоритетний інтерес, а також засоби забезпечення цих інтересів у конкретних обставинах. У цьому полягають позитивні зобов'язання держави. Нездійснення державою дій щодо збалансування між конфліктуючими інтересами в ряді випадків призводило до визнання державно-владних заходів такими, що не відповідають критерію пропорційності і порушують міжнародно-правові зобов'язання держави.

Верховенство права. Принцип верховенства права прямо закріплено в Конституції України, він набув застосування у практиці судів загальної юрисдикції і Конституційного Суду України (далі – КСУ) та широко використовується міжнародними юрисдикційними установами, зокрема ЄСПЛ, і виступає базовим принципом у системі міжнародно-правового захисту прав людини. КСУ тлумачить принцип верховенства права як багатоаспектне вище. Даний принцип розуміється як такий, що передбачає заборону державної влади вдаватись до свавільних дій і передбачає вимогу юридичної визначеності правових норм¹⁸; пов'язаний із принципом домірності¹⁹.

У рішеннях КСУ було виділено складові елементи принципу верховенства права. Серед них: принцип рівності і справедливості, правової визначеності, ясності й недвозначності правової норми; ефективність мети і засобів правового регулювання, розумність і логічність закону; правова передбачуваність і правова визначеність, які полягають у тому, щоб учасники правовідносин мали можливість передбачати наслідки своїх дій і бути впевненими у своїх законних очікуваннях щодо реалізації своїх прав, набутих на підставі чинного законодавства; принцип законності, поділу влади, народного суверенітету, демократії, юридичної визначеності, справедливого суду. КСУ прямо назвав основною метою верховенства права обмеження влади держави над людиною, захист людини від свавільного втручання держави²⁰.

В юридичній науці також сприйнято підхід до розуміння принципу верховенства права як певного засобу обмеження державної влади правами людини. Наукові погляди щодо тлумачення цього принципу пов'язують його із засадами поваги до прав людини і спрямованістю діяльності органів влади на забезпечення дотримання прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина; забезпеченням захисту прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина, рівності перед законом і верховенства закону в системі актів законодавства; переважанням прав і законних інтересів людини і громадянина у правовідносинах із суб'єктами публічної адміністрації та пріоритетністю прав людини у державному і суспільному житті²¹. На науковому рівні принцип верховенства права розглядається також як фундаментальне по-

ження, яке виступає основою більш специфічних принципів, таких як правова визначеність і пропорційність²². Серед зарубіжних науковців набув поширення підхід до розуміння верховенства права як складного феномену, аспектами якого виступають законність, поділ влади, незалежність судової системи, захист прав людини і запобігання свавілью влади²³.

Значення верховенства права як чинника, що обмежує дії держави на законотворчому рівні, може бути проілюстровано справою щодо непорушності права власності, рішення у якій було ухвалено КСУ 16.11.2022 р. У цій справі предметом розгляду була відповідність Конституції України положення ст. 37 Закону «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень». Норма ст. 37 цього Закону встановлювала повноваження Міністерства юстиції України, його територіальних органів скасовувати рішення державного реєстратора в разі задоволення скарги на рішення, дії або бездіяльність у сфері державної реєстрації прав. У рішенні КСУ від 16.11.2022 р. було визнано, що скасування Міністерством юстиції України рішення про державну реєстрацію права власності господарюючого суб'єкта є втручанням у його (господарюючого суб'єкта) право власності і призводить до неможливості особи вільно розпоряджатись своєю власністю. КСУ погодився, що таке втручання, передбачене положеннями ст. 37 Закону «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» мало на меті захист публічного інтересу. Цей інтерес полягав у унеможливленні набуття права власності на нерухоме майно внаслідок помилкових або протиправних дій державних реєстраторів або інших осіб. Водночас КСУ розцінив оспорювані законодавчі норми як такі, що суперечить принципам відповідальності держави перед людиною, добропорядного врядування, домірності правових засобів втручання у права людини, правової визначеності і на цій підставі не відповідають конституційному принципу верховенства права²⁴.

Висновки. Забезпечення інтересів держави здійснюється із використанням системи правових засобів, які становлять правовий механізм забезпечення цих інтересів. При використанні такого правового механізму органи законодавчої, виконавчої і судової влади обмежені вимогами законності, пропорційності і верховенства права. Юридичні засоби, які держава використовує на законодавчому, адміністративному та судовому рівнях, навіть коли вони спрямовані на забезпечення об'єктивно існуючих публічних інтересів держави повинні одночасно мати законний характер, бути пропорційними і відповідати принципу верховенства права. Недостатнє врахування законодавцем, органами виконавчої або судової влади даних обмежень здатне мати наслідком як притягнення держави до відповідальності на національному або міжнародно-правовому рівні, так і зниження ефективності самого механізму забезпечення інтересів держави у конкретних суспільних відносинах. Тому науковий аналіз проблеми обмежень держави у застосуванні нею правового механізму забезпечення державних інтересів є невід'ємною складовою дослідження проблем державних інтересів у правовій системі.

1. Гамбург І. А. Сутність публічного права у державах романо-германської та англо-американської правових сімей: порівняльний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 10/2021. С. 54. 2. Динник І. П. Механізм розвитку та функціонування держави у сучасному світі. *Державне управління: удосконалення та перспективи*. № 6. 2021. С. 3 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2086> 3. Оніщенко Н. М. Соціальний вимір сучасних правових реалій. *Часопис Київського університету права*. 2020/2. С. 24. 4. The Protection of General Interests in Contemporary International Law (2021), edited by M. Iovane, F. Palombino, D. Amoroso and G. Zarra. New York: Oxford University Press, 3-4. 5. Андреев А. Механізм правового регулювання суспільних відносин: окремі аспекти щодо визначення поняття та особливостей. *Підприємництво, господарство і право*. 6/2019. С. 127. 6. Кравчук С. Й. Теоретико-правові аспекти регулювання суспільних відносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія Право. 2022. Випуск 69. С. 32. 7. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права. Львів: ЛьвДУВС. 2020. С. 64. 8. Gino Scaccia (2019). Proportionality and the Balancing of Rights in the Case-law of European Courts. *Federalismi.it*. n. 4/2019, 2-3. URL: <https://www.federalismi.it/nv14/articolo-documento.cfm?Artid=38092> 9. Takis Tridimas (2023). Wreaking the Wrong: Balancing Rights and the Public Interest the EU Way. *The Columbia Journal of European Law*. Vol. 29. No. 2, 189–194. 10. Боровська І. А. Реалізація принципу пропорційності у цивільному судочинстві України за участю третіх осіб у справах про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 139–143. 11. Колпаков В. К., Курінний С. В., Шарая А. А. Реалізація принципу верховенства права в адміністративному судочинстві крізь призму застосування розсуду суду. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 2. С. 207. 12. Оніщенко Н. М. Принцип законності: наукові реалії сьогодення. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 14; Скрипнюк О. В., Кміта О. В. Конституційна законність як базова складова забезпечення принципу законності в Україні. *Альманах права*. 2016. Вип. 7. С. 21; Законність: теоретико-правові проблеми дослідження та впровадження: монографія / за ред. С. В. Бобровник. Київ: Юстініан, 2004. С. 3. 13. Tiramavia S. R. L. and others v. the Republic of Moldova: ECHR Judgment, 4 September 2018, § 32. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-186021> 14. Feldman and Slovyanskyy Bank v. Ukraine: ECHR Judgment, 21 December 2017, § 55–60. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-179557> 15. Kryvenkyy v. Ukraine: ECHR Judgment, 16 February 2017, § 42. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171478> 16. Draft-Ova A.S. v. Slovakia: ECHR Judgment, 9 June 2015, § 91. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155101> 17. Велика Палата Верховного Суду: постанова від 14.12.2022 р., справа № 130/3548/21. URL: <https://reestr.court.gov.ua/Review/109075195> 18. Конституційний Суд України (Другий сенат): рішення від 7.04.2021, справа № 3-333/2018(4498/18), п. 2. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p2_2021.pdf 19. Велика палата Конституційного Суду України: рішення від 30.06.2022, справа № 1-22/2020(391/20), п. 3.1, 3.2. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1-r2022_0.pdf 20. Конституційний Суд України: рішення від 22.12.2010, справа № 1-34/2010, п. 4.1. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/619>; Рішення від 8.12.2011, справа № 1-19/2011, п. 5. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/635>; Рішення від 31.03.2015, справа № 1-4/2015, п. 2.1. URL: <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/1-rp/2015.pdf>; Рішення від 23.01.2020, справа № 1-5/2018(746/15), п. 3.1. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p_2020.pdf; Рішення від 20.06.2019 р., справа № 1-152/2019(3426/19), п. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-19/print> 21. Петришин О. Верховенство права в системі правового регулювання. *Право*

України. 2010. № 3. С. 27; Андрійко О. Ф., Нагребельний В. П., Кисіль Л. Є. та ін. Принцип верховенства права: проблеми тлумачення та застосування в адміністративному праві. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 79; Кархут О. Я. Принцип верховенства права у контексті євроінтеграції. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 18. 2016. Вип. 31. С. 56; Рабінович П. М., Луців О. М., Добрянський С. П. та ін. Принцип верховенства права: проблеми теорії та практики: монографія. Львів: Сполом, 2016. С. 13. 22. Погребняк С. Принцип верховенства права: деякі теоретичні проблеми. *Вісник Академії правових наук України*. Харків: Право, 2006. № 1 (44). С. 35–36. 23. Geranne Lautenbach (2014). The Concept of the Rule of Law and the European Court of Human Rights, 1st Edition, Oxford University Press, 18–19. 24. Конституційний Суд України (Другий сенат): рішення від 16.11.2022, справа № 3-270/2019(6302/19), п. 4.5. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/9-r11_2022.pdf

References

1. Ghamburgh I. A. Sutnistj publichnogho prava u derzhavakh romano-ghermanskojji ta anghlo-amerykanskojji pravovykh simej: porivnjalnijj analiz. *Jurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*. # 10/2021. S. 54. 2. Dynnyk I. P. Mekhanizm rozvytku ta funkcionuvannja derzhavy u suchasnomu sviti. *Derzhavne upravlinnja: udoskonalennja ta perspektivy*. # 6. 2021. S. 3 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2086> 3. Onishhenko N. M. Socialnijj vymir suchasnykh pravovykh realij. *Chasopys Kyjivskogho universytetu prava*. 2020/2. S. 24. 4. The Protection of General Interests in Contemporary International Law (2021), edited by M. Iovane, F. Palombino, D. Amoroso and G. Zarra. New York: Oxford University Press, 3-4. 5. A. Andrijejev. *Mekhanizm pravovogho rehuljuvannja suspilnykh vidnosyn: okremi aspekty shhodo vyznachennja ponjattja ta osoblyvostej*. Pidpryjemnyctvo, ghospodarstvo i pravo. 6/2019. S. 127. 6. Kravchuk S. J. Teoretyka-pravovi aspekty rehuljuvannja suspilnykh vidnosyn. *Naukovyj visnyk Uzghorodskogho nacionalnogho universytetu*. Serija Pravo. 2022. Vypusk 69. S. 32. 7. Topolevskij R. B., Fedina N. V. Teorija derzhavy i prava. Ljviv: LjvDUVS. 2020. S. 64. 8. Gino Scaccia (2019). Proportionality and the Balancing of Rights in the Case-law of European Courts. *Federalismi.it*. n.4/2019, 2-3. URL: <https://www.federalismi.it/nv14/articolo-documento.cfm?Artid=38092> 9. Takis Tridimas (2023). Wreaking the Wrong: Balancing Rights and the Public Interest the EU Way. *The Columbia Journal of European Law*. Vol. 29. No. 2, 189–194. 10. Borovska I. A. Realizacija pryncypu proporcijnosti u cyvilnomu sudochynstvi Ukrainy za uchastju tretikh osib u spravakh pro vyznannja neobgruntovanymy aktyviv ta jikh stjaghnennja v dokhid derzhavy. *Jurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*. 2023. # 11. S. 139–143. 11. Kolpakov V. K., Kurinnyj S. V., Sharaja A. A. Realizacija pryncypu verkhovenstva prava v administrativnomu sudochynstvi krizj pryzmu zastosuvannja rozsudu sudu. *Jurydychnyj naukovyj elektronnyj zhurnal*. 2022. # 2. S. 207. 12. N. M. Onishhenko. Pryncyp zakonnosti: naukovy realiji sjoghodennja. *Aljmanakh prava*. 2012. Vyp. 3. S. 14; O. V. Skrypnyuk, O. V. Kmita. Konstytuciina zakonnistj jak bazova skladova zabezpechennja pryncypu zakonnosti v Ukraini. *Aljmanakh prava*. 2016. Vyp. 7. S. 21; Zakonnistj: teoretyko-pravovi problemy doslidzhennja ta vprovadzhennja. Monoghrafija. Za red. S. V. Bobrovnyk. Kyiv: Justinian, 2004. S. 3. 13. Tiramavia S. R. L. and others v. the Republic of Moldova: ECHR Judgment, 4 September 2018, § 32. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-186021> 14. Feldman and Slovyanskyy Bank v. Ukraine: ECHR Judgment, 21 December 2017, § 55-60. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-179557> 15. Kryvenkyy v. Ukraine: ECHR Judgment, 16 February 2017, § 42. URL: <https://>

hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171478 16. Draft-Ova A.S. v. Slovakia: ECHR Judgment, 9 June 2015, § 91. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-155101> 17. Velyka Palata Verkhovnogho Sudu: postanova vid 14.12.2022 r., sprava # 130/3548/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075195> 18. Konstytucyjnyj sud Ukrainy (Drughyj senat): rishennja vid 7.04.2021, sprava # 3-333/2018(4498/18), p. 2. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p2_2021.pdf 19. Velyka palata Konstytucijnogho sudu Ukrainy: rishennja vid 30.06.2022, sprava # 1-22/2020(391/20), p. 3.1, 3.2. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1-r2022_0.pdf 20. Konstytucyjnyj sud Ukrainy: rishennja vid 22.12.2010, sprava # 1-34/2010, p. 4.1. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/619>; rishennja vid 8.12.2011, sprava # 1-19/2011, p. 5. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/635>; rishennja vid 31.03.2015, sprava # 1-4/2015, p. 2.1. URL: <https://ccu.gov.ua/sites/default/files/ndf/1-rp/2015.pdf> rishennja vid 23.01.2020, sprava # 1-5/2018(746/15), p. 3.1. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/1_p_2020.pdf; rishennja vid 20.06.2019 r., sprava #1-152/2019(3426/19), p. 4. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-19/print> 21. O. Petryshyn. Verkhovenstvo prava v systemi pravovogho rehuljuvannja. Pravo Ukrainy. # 3 2010. S. 27; O. F. Andrijko, V. P. Naghrebelyjnyj, L. Je. Kysilj ta in. Pryncyp verkhovenstva prava: problemy tlumachennja ta zastosuvannja v administratyvnomu pravi. *Aljmanakh prava*. 2012. Vyp. 3. S. 79; Karkhut O. Ja. Pryncyp verkhovenstva prava u konteksti jevrointegraciji. *Naukovyj chasopys Nacionaljnogho pedagoghichnogho universytetu imeni M. P. Draghomanova*. Serija 18. 2016. Vyp. 31. S. 56; P. M. Rabinovych, O. M. Luciv, S. P. Dobrjanskyj ta in. Pryncyp verkhovenstva prava: problemy teorii ta praktyky. Monoghrafija. Ljviv: Spolom. 2016. S. 13. 22. S. Poghrebnyak. Pryncyp verkhovenstva prava: dejaki teoretychni problemy. *Visnyk Akademiji pravovykh nauk Ukrainy*. Kharkiv: Pravo. 2006. # 1 (44). S. 35–36. 23. Geranne Lautenbach (2014). *The Concept of the Rule of Law and the European Court of Human Rights*, 1st Edition, Oxford University Press, 18–19. 24. Konstytucyjnyj sud Ukrainy (Drughyj senat): rishennja vid 16.11.2022, sprava # 3-270/2019(6302/19), p. 4.5. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/9-rii_2022.pdf

Kubko Andrii. Restrictions on the State in the Application of the Mechanism of the State Interests Protection: Some Theoretical Issues

The article addresses the issues of the restrictions on the state power in its application of the legal mechanism of the protection of the state interests. The protection of the interests of the state is an objective necessity as well as an obligation of the state. Lack of effectiveness of the protection of those interests is able to considerably reduce the efficiency of or to render impossible the achievement of the objectives of the state of the protection of the society and the basics of the constitutional system. Concurrently, the state measures which are applied by the state in the state interests are capable of being accompanied by the interference with the rights, freedoms and legitimate interests of humans and citizens, of private persons and pose a risk of arbitrariness, violation of fundamental human rights and freedoms as well as incompatibility with the international undertakings of the state. The issue of the restrictions on the state power in its application of the legal machinery of the protection of the state interests is therefore of special relevance. The state, when implementing the measures aimed at realization and securing of the state interests, be it at the legislative, administrative or judicial level, is simultaneously restricted by the requirements of lawfulness, proportionality and the rule of law approaches to construction of which have been developed both in the domestic legal system of Ukraine and in the

international law. The state measures, even genuinely aimed at the protection of the state interests of the public nature, employed by the state authorities without due regard to the said restrictions are capable of giving rise to the state responsibility both at the domestic and the international level. Further, the state measures which are lacking compatibility with the lawfulness, proportionality and the rule of law requirements on many occasions impair the effectiveness of the state machinery of the state interests protection.

Key words: *interests of the state, the state, the rule of law, lawfulness, proportionality.*